

Samspelet mellem landbrugets strukturudvikling og naturbeskyttelse i forskellige EU-lande

Strukturudviklingen har vidt forskellige konsekvenser i forskellige dele af EU. I nogle områder 'afvikles' traditionelt landbrug, hvilket giver mulighed for etablering af 'ny natur'. I andre områder intensiveres den konkurrencedygtige landbrugsproduktion. Samtidig indføres miljøforbedrede produktionssystemer, men der er alligevel behov for særlige planlægnings tiltag for at give plads til den sårbare natur i disse områder.

Forskningsleder Tommy Dalgaard, *seniorforsker Nick Hutchings & forsker Chris Kjeldsen*
Aarhus Universitet
Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet
Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø
tommy.dalgaard[a]agrsci.dk

I denne præsentation gennemgås en række eksempler på, hvordan strukturudviklingen i landbruget kan spille sammen med naturbeskyttelsen. Eksemplerne er hentet fra en række forskellige EU-lande, som Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet (DJF) har forskningsprojekter sammen med.

Effekter af strukturudviklingen

Alt afhængig af den eksisterende landbrugsstruktur og det lokale landbrugs konkurrenceevne har strukturudviklingen forskellige effekter på mulighederne for naturbeskyttelse:

I nogle områder kan det ikke længere betale sig at drive traditionelt landbrug (disse områder lig-

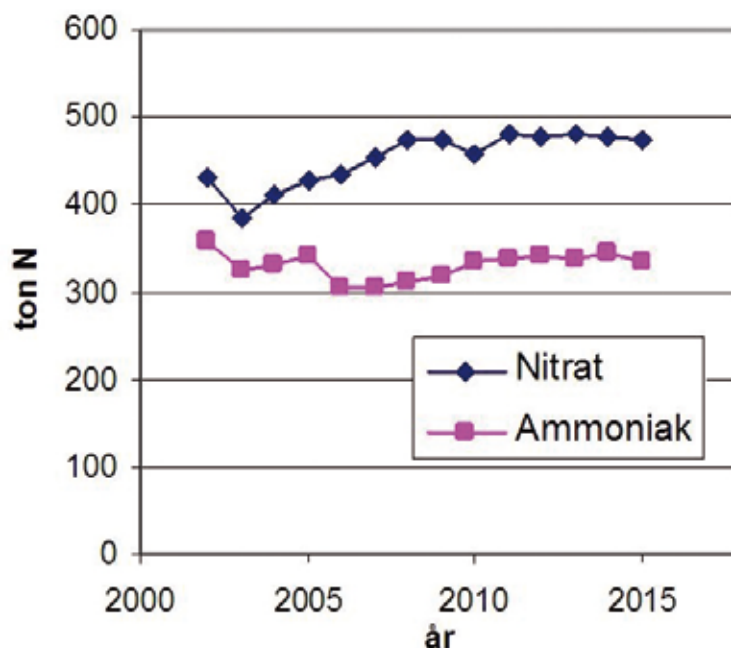
ger især i det tidligere Østeuropa og i bjergegne). Her opstår "ny natur" på de tidligere landbrugsarealer, men det er afgørende, hvordan denne nye natur forvaltes. F.eks. kan biodiversiteten fremmes gennem ekstensiv afgræsning eller ved "jagtlandbrug" (se figur 1).

I andre områder koncentrerer den konkurrencedygtige landbrugsproduktion. Især i områder med intensiv husdyrproduktion (f.eks. Danmark, Nederlandene, Bretagne i Frankrig eller Po-dalen i Norditalien) har det betydning, at produktionssystemerne moderniseres som følge af strukturudviklingen. Hvis denne modernisering resulterer i en bedre kontrol med miljøbelastningen fra land-

Figur 1. Strukturudviklingen betyder, at traditionelle bedrifter med fast staldgødning (som eksemplet fra Polen, tv.) afløses af færre men større bedrifter, som ofte har gyllesystemer. I midten er vist to eksempler fra Italien, henholdsvis fra en stor mælkebedrift med gylleseparering og fra en vandbøffelbedrift. I det første eksempel minimeres kvælstof- og fosfortabet til den omkringliggende natur, mens tabet af især ammoniak er et problem i det andet eksempel. Strukturudviklingen skaber også basis for nye og spændende bedriftstyper, hvor jorden f.eks. er hegned ind til jagtlandbrug (trofæ fra en sådan bedrift i Portugal th.).

Figur 2. Strukturudviklingens påvirkning af nitratudvaskning og ammoniakudledning fra landbruget i et område sydøst for Viborg. Selvom der forventes en svag stigning i husdyrholdet, falder ammoniakudledningen en smule bl.a., fordi nye og større staldanlæg har mindre ammoniaktab end de gamle. Derimod stiger nitratudvaskningen bl.a., fordi en del af den ammoniak, der ikke fordampes, så i stedet udvaskes.

bruget, kan dette være positivt for miljøbeskyttelsen (figur 1 og figur 2), men der er også en fare for, at den koncentrerede landbrugsproduktion går ud over naturen. Generelt er der dog et stort potentiale for at forbedre landbrugets produktionsmetoder til gavn for naturen.

Forskningsresultater

I EU forskningsprojektet MEA-scope (www.mea-scope.org) har vi undersøgt effekterne af forskellige scenarier for landbrugets strukturudvikling i udvalgte landskaber i 7 EU-lande. I Danmark, såvel som i de andre lande, går strukturudviklingen mod færre og større heltidsbedrifter, samt en voksende gruppe af mindre deltidsbedrifter. En fordel ved udviklingen mod nye store bedrifter er som sagt, at der investeres i mere moderne produktionssystemer med en mindre miljøbelastning pr. produceret enhed. Således viser figur 2, hvordan denne strukturudvikling forventes at bidrage til en lavere udledning af ammoniak og dermed en reduceret total belastning af sårbare naturtyper. Effekten vil dog afhænge meget af, hvordan de nye store landbrug er placeret i landskabet, hvornår udledningerne sker på året, og om de koncentrerede udledninger af f.eks. ammoniak eller nitrat ligger tæt på eller langt fra de sårbare naturtyper. Disse effekter undersøges nærmere i EU-projektet NitroEurope (www.NitroEurope.eu), hvor effekter af produktionsanlæggenes pla-

cering, ændret driftsledelse og aktive ændringer i landbrugslandskabets struktur (f.eks. læhegn og beplantninger omkring intensive husdyrproduktioner), illustreres. Desuden er arealforvaltningen på de mange små deltidsbedrifter, der bliver tilbage, når nye store bedrifter opstår ved sammenlægning, en nøgle til forståelsen af landbrugets bidrag til naturbeskyttelsen, og som bliver undersøgt i det kommende år.

Konklusion

Ændringerne i EUs landbrugspolitik og i miljø- og klimapolitikken vil påvirke landbrugets strukturudvikling og derved samspillet med naturbeskyttelsen. F.eks. har landbrugskommissær Mariann Fischer Boel foreslået i højere grad at reducere støtten til de største bedrifter. Samtidig overføres den sparede støtte til den såkaldte landdistriktspolitik, hvor bl.a. særlige tiltag til fremme af landbrugets samspil med naturen understøttes (f.eks. etablering af vådområder, vedligeholdelse af sårbare naturtyper gennem afgræsning, økologisk jordbrug, plantning af læhegn, skovrejsning etc.). Det er ikke altid simpelt at gennemskue effekten af disse ændringer men skruet rigtigt sammen, kan de fremme landbrugets bidrag til naturbeskyttelsen. ■